

ЛУЧА

ВІСТ. ЗБЫЛУ.

Сыктывдин-кар.
1927 в.

Издание Угро-финского Отдела Центр-Совнацмена НКЛ. РСФСР.

Нобдинса-Виттор.

ЛУЧА.

Віст. Збыль.

Handwritten signature or mark, possibly reading 'Луча'.

Сыктывдін кар.

1927 в.

Њобдінса-Віттор. Луча. Рассказ.

г. Устьсыольск.

Облит № 152.

Тип. Коми Из-ва.

Тираж 2000.

Ғіст-Іван.

Чукыл-мукыл, жужыд вөра пармајас-пөвсөд, жежыд јалаа мича јағјас-пыр, уна пөлөс расјас-вомөн, веж туруна вијјас-дорөд, ізја коојас-вывтi, поснiдiк комi сiктјас-пөлөн, војвывгань лунланө шывгө-визывтө Вiгер-ју. Терыба шульөдө Вiгер, бытөкө термасө өдјөжык мамыслы—паскыд Ежвалы—веккыд кыһаулас пырны. Шојнатыгань верст вiт-ө-квајт-сајын Вiгерөс шымыртө Ежва, нуө гөргыс воқө-da-воқө—рытивлань, рытив-војлань, војлань,—кытчөз оз ачыс вош көзид војсарiқө

Туж-куза Вiгер-вожө кајiгөн (тујыс кежө Шојнатыгань) ковмас вужны „Му-гур“—вөлөк, кыкык верст-куза. Сегга воас мед-воқза сiкт—Жi-јан,—сулалө Вiгер-ју-дорын, жужыд ыб-вылын. Жiјанө пырiгөн лоө бура ыжыд чој (кыр) кајны. Қик чој-јылас, мiр-туј-бокас, шујга-вылас, лунөбанөн сулалө важыһик керка. Рытивла-дорыс iчөтiк переруба („чулана“). Стенас тувјалөма роч-гiжөда пөв: „Ивановская советская станция“. Тајө керкаыс жiјанса крестанiнлөн—Ғіст-Іванлөн.

Kodi оз төд Ғіст-Іванөс! Вiгер-вожөд i Нывгер-вожөд быдөн төдөны сiјөс—ылө гөгөр һiма-

лө!... Тіст-Іван, кыз шуласны, „нічево“ оло: ві-
му тырмымөн, віџо віт мөс, һеламын душ ыж,
зев јон воронеј вөв, дај курөгјасыд-на тырыс.
Јајыг-һи, јөлыг-һи, выјыг-һи, вуруныг-һи, колкјыг-
һи, һинөмыг һекор нужда оз төдлы Тіст-Іванлөн
гемјаыс. Сегга зіль-мортыдлөн быдлаө кыд суџо:
гожөмнад тырыс черитө кыјлө,—мајбыр, оз ков
ылө мунны: јуыд нырулас; арнад—вөралө, чөс-
кыд вөр-пөтка-јај гојһны—јежыд чігја сөлајасөс,
сыла-госа дозмөрјасөс—віјөрјасөс, чукчіјасөс; төв-
нас ветлө-мунө деңгатор нажевітны—гынсапөг-
јас вөчавны (Тіст-Іван төдө гындеј-магҕерство).
Вег-өд ог шу: Тіст-Іван, міга, „нічево“ оло.

Ме ськөд таво гожөмнас мед-воџаыг-на төд-
магі, Вігер-вожөд комі сыланкывјас гіжавны вет-
лігөн. Мі төварышкөд вөлі ујалам Вігер-сіктын
(Богородск). Өтчыд кықкө луншөр-гөгөрын пыріс
міјан патераө кущөмкө „гажа-морт: ічөтік тушаа,
гөгрөсыһиқ чужөма, зөлаһиқ сөд уска-тошка, лө-
кыһиқ пінжака, гынсапөга (петыр-віџ-дырјі).

— Чолөм, другјас, здрагө! — шуө мортыд.
Ачыс өті местаын оз вегіг вермы сулавныс—пыр
өтарө-мөдарө, воџө да бөрө, жөзө жојас, кыз
шуласны, „прамеја төла мортыдлы“. Сегга гор-
һитігас һеуна лажөдчыштлиө пыр, јурсө өтар-мө-
дар бок-вылас катовтлиө, кіјаснас шеныштлиө. Зев
џешкоф „элемент“!..

Здорово! — воча шуам сылы.—Мыј вігталан.
төварыш?

— Ti-öd, ҕерт-көнкө, другјас, белетјасөн сөветскеј стантсјајас-пыр ветланныд?

— Сізі, ҕерт. А мынө ескө?

— Аттө, жефена - сіла! — аслыс - моз шуис „гөгт“, балабөжсө гыжјыштиг - тырјі. — Ti, муса другјас, кызкө - мыкө енө-жө страпужтө менө, пөжалујста... Ме лоа Жіјанса сөветскеј-стантсја кутыг. Вајі татчөз Јагвывса мельникөс. Сіјө менө, жекуңа-ваңаыд, „русскеј горкіјөн“ гөгтитөдіс-да, ме кутчігі колыны сіјөс гортөзыс — празничай-тиг-моз: віçöd, сені аскомыг (вөскрөгеңнаө) крам-празник — Мікөла-лун... Гортын колі толькө баба, вөлөј тани... Гашкө тіјанөс летчөдныд оз другөн вөвјасыс сурны - да, енө - жө страпужтө менө, другјас...

— Мі тани олам-на выльлунјасөз, сетчөз те бөр-на воан гортад.

— Сіјө-öd і ем, другјас, ог ме чайта, во, жефена - сілаыд... Віçöd, вөскрегеңнанас празнујта Јагвылын, выльлуннас — Одыбын, дај Тістын-на ковмас-і... Кызкө, гашкө, вторникө рытланыс верма бөр гортө воштыгыны... А сыыг дырсө оз жө поз меным гулајтныс: віçöd, середанас — купальница-Іван-лун, Жіјанад крам-празник, көзайін-төг оз поз...

— Нинөмла теныд, төварыш, сецөма төж-дыгыныс: мі сіјө лунсө Жіјанад-жө көсјам овны — щөщ „празнујтны“, — шмоңитам мі.

— Но! Сізкө-тај зев бура артмас, жекуңа-ваңа!... Ti, другјас, ме-ордө пырөј, мілогі спро-

өім!... Стантсijaыс-öd ме-ордын... Ме-öd — Тiст-Иван, ог „кое-как“ ов! Вiт мөс вiза, Һельамын душ ыж, а Воронкоыс менам, жекуҺа-ваҺа! Ук, жеҺена-Һила, став Вiгер-вожас абу сегда мелөн-коҺ вöлыс!... Ме-öd, другjас, коркө комуҺист-жö вöвлi. Öнi көҺ i абу партiјаын, а комуҺистöн-на ачымөс лыдҺа... Шуа-таj: мiга, ме ог „коje-как“, другjас, ов!..

— Кущöм варов морт Тiст-Иваныд вöлöма,— шуiм ми ас-костын, кор сijö мунис миjан-диныс.

Збылыс, Тiст-Иваныд секи меным кажiтчиc зев варовөн. Вöлöмкө, „вина-чадjыс“ сijöс ворсöдöма: садjурөн сijö зев рам, еща-горҺиа-морт вöлöма. Вöвлöма сijö i партiјаын,—пыравлöма „беднота-комiтетjас“-дырjи (Вiгер-вожад секи, гашкө, гурc комуҺист вöли-да), сегда возза воö морттö i „ки-ритöмаöг“ сетыс. Гöтырыс вiгталöм-герҺи, делöыс со кыzi вöлöма. Вiгерад пöштi быд морт—кыj-ыс-вöралыс. Тiст-Иваныд сiз-жö—прамеj окоҺнык. Öтик кыjыс кыккө адзöма руч-трöпа-да, капкан сетчö пуктас. Капканад коркө ручыд i шедас; толькө, пружинаыс вывти чорыд вöлöма-да, ручыд-лөн лапаныс зiкöз орöма. Ручыд куjим кокөн пыш-jöма. Тiст-Иваныд адзас сылыс гырöгс коктуjсö да вöтчас сы-куза лыззөн. дыр-мыгти ручтö i суас, даj лыjас. Вaјас сегда ручöс гортас, кулас, кучиксö вузалас. Мöд кыjысыд коркө локтас кап-кан-динас-да jона i шензас да маҺкас:

— Аттö,— шуö,—куз-лешак! Шедлöма трагичаыд-да, лапаныс орöма... Тпу!—сöлыштас руч-

лапа-вылө; гујас сегга лаз-мешөкас лапасө да
јортчиг-тырји гортас локтас.

Ручтө кыјомыд — абу „дас-сигим ура“ көчөс
кыјом: сещөм шуд-јывгыд јонжыка горнитөны,
јуөрыд ылөжык кылө. Капкантө пуктылыг морт-
ыдлы һедыр-мыгги сиз-жө кывгас: Ыст-Иванлы-пө
руч шедөма, кујим кока-пө, вегкыд воҗ лапаыс-пө
капканөн, тыдалө, орөма... Коркө-һекоркө делө-
ыд та-јылыг и сүдөҗ воас. Сені шуөмаөг: бытө-
пө Ыст-Иваныд ручтө капкангыс лыјөма, лапасө-
пө нароснө орөдөма сегга-да кольөма (пуктөма)
капканас, медем-пө чажтисны капканөн орөмөн.
Сүдитөмаөг Ыст-Иванлыг перјыны гөм ручку до-
ныс да сетны воҗа кыжыгыдлы. Таыг и парти-
јагыс сегга Ивантө вөтлөмаөг. Ыст-Иван та-понда
оз зев шоггы:

— Мед көт-и вөтлисны, — шуө, — а ме со-такі ачы-
мөс комунистөн лыффа...

Код төдас, мыј сүлөн „лов-сајас, пыщкөсас,
а ортсыгаһыс, збылыг, тыдалөны кущөм-гурө
выл-ногса „признакјас“. Бостам-көт өтитор: кер-
наас абу һекущөм „јен“ (өбраз), — важөн-һин
ставсө черөн керавлөма да пачын сотөма. „Јен-
жажјас“, өбразјас-пыффи, сулалө Љеһинлөн пор-
трет, стенјасас сиз-жө ласкалөма советскеј кар-
тинајас — портретјас, плакатјас, лозунгјас. „Важ
көлујыг“ стенын өшалө, көрттув-јылын, толькө
өтик... ратһик-погон. Ыст-Иваныд вөлөма ратһик-
мобилујтлөмаөг војна-вылө, адзылөма Карпат,

гөрајас. Став војутөмгыс „награда“-пыџы сесса і колөма таяө погон-пөлыс...

„Новолучинскіј“.

Гемја Тіст-Іванлөн абу-на зев ыжыд — ноль душ: ачыс, гөтырыс — Лыкө (Лыкерја), ічөтк тушаа, зев варов аң, да кык пі: өткыслы ар көкјамыс - кымын, мөдыслы — нольөд-вылө петөма. Бөрја кагасө Лыкө ваяөма төлын, рөштво-віџ-дырји. Секі Тіст-Іван комунистөн-на вөлөма.

— Иван, пыртны-жө-өд, көнкө, кагатө ковмас? — шыагіс Лыкө чельаџагөм-бөрас.

— Кущөм-алі пыртөм? — скөрыс шуас мужікыс. — Абу-өд өні теныд важ режім. „Пыртны“... Выл-ногөн ставсө вөчам — октябрітам таяө пісө, кыз пөлагајтчө...

— Мыј-нө сіјө „џабрітөмыс“ лоө? Нымтөм лоө лаџинечным алі мыј?..

— Сетам і ным сылы, ен шоггы. џерт, огө пунктө кущөмкө „гватеј“ ным, сіјө лоө „лерігіознеј дурман“ міјан-ногөн... Час, ме думаята-да ачым бөрја сылы нымсө.

Мөд луннас sameј вөлі партіјаса јачејкалөн чукөртчылөм. Щөщ сені і Тіст-Іван вөлі. Кущөм-гурө јачејкаса-ужјас-јылыс горнитөм-бөрын сіјө коріс кыв сувтіс пызан-дорө џај шуө:

— Со мыј ме көсја тіјанлы, төварышјас, вігтавны. Төрыт мекам пі чужіс. Кызі комунист, ме, џерт, ог вічкоө ну сіјөс пыртны, џајт купельын тұлскөдны. Мі мыј вермам бырөдам лерігіознеј

дурмантö жöз-костыг, һекущöм женлы һи чöртлы огö верујтö. Сиз-жö ме көсја быдтыны и ассым челафöс, торја-һин тајö вьлчужыгсö. Гашкö ме öтнам ог саммы сылы прамејжык һим корсны-да, вайö, төварышјас öтвылыг бөрјамöј кущöмкö вьл һим...

— Вот, другö, Иван Пеоктiстович, бур делö те вöчан!—шуö јачејкаса секретар секи.—Те — мед-возґа морт-на Ыжыд-виґ вöлöстад, дај гашкö став Вигер-војас-да, октабринатö кагаыдлы лөгöдыыд. Ме чајта, те-бөрға и мукöд сөгга вöт-часны... Но, вайö, төварышјас, ставныд думајтöј, кущöм һим сетны Иван-пилы.

Бура дыр јурвемнысö бертлöдлисны собрание-вылын Иванлөн төварышјасыс. Быдгама һимјастö кыпöдавлисны-ескö-да, ставыс кущöмкö жебыһик һим, һекытчö туйтöм.

— Медым вöли чорыд һим, дај „гöрд-рöма“, — шуö Тiст-Иван.

— Сиз-кö, „Кыа“ пукты,— шуö öтик.

— „Кыанд“ — ныв-һим, дај тащöм һимјасыд емöг-һин Коми муад... Колö кущöмкö вöвлытöм вьл-һим сетны...

— Гет „дозмөр“! — горöдiс мöд төварыш.

— дозмöрыд-öд абу гöрд — сижö сöд пöтка.

— Гин-дорыс-öд гöрд-жö сылөн.

— Оз ков, мiгтöм һим сижö.

— „Ур“! Гојға урыд-öд гöрд...

— Звер-һимыд абу лөгыд, дај сижö һебыд, колö чорыджык һим ескö сетны,— шуö Иван, елағиг-моз.

— Чорыд-кө колө, пукты пидлы нимсө „Giv“: сижө гөрд і чорыд, нырыс зик уклад-код,—кодкө бара шыагис.

Ставныслөн сетчө герамныс петис, вегиг секретар щощ нуммунис. Иванлы таыг ез ло лөгын бытө, сөмын нинөм ез шу.

— Гашкө, те, төварыш Попов, ачыл кущөм-кө ним думажтин пидлы?— жуалө секретар Тист-Иванлыг.

— Ем-егкө, төварышјас, өтик ним-да, ог төд глаһитчас-оз тјанлы, дај бура куз—кык-судта... Ті төданныд, төварышјас, во һоль-сајын мијан Комі муын овліс Пінега-Печераса штаб. Сижө штабас вөвлі зев бур комуһист-агитатор—Чумбаров-Лучинскіј, ыжыд сөлөма морт, нинөмыг вөлі оз пов, гөтов биө көт ваө пырны револүтсіја-вөсна. Воқза воө (1921 воын) сижө угөма Кронштатса бунттө бырөдигөн. . Вот, ме-егкө і көсја вөлі аслам кагалы сетны нимсө сижө памет-куза, медым быдмас-да сещөм-жө повтөм гөлөма лоас,—выл Лучинскеј... Ог төд, кыз тјан-ногөн, шогмана нимыс тајө алы абу.

— Зев шогмана, төварыш! — нимкод - пырыг шуө секретар. Кызі тјан-ногөн, төварышјас?— жуалө собраһнелыг.

— Зев бур ним!... Шаһ!.. Шогмана!.. Сулалө сещөм нимтө і сетны!—мөда-мөд вежымыг чу-көстчисны собраһне-вывса јөз, гора кекеначиг-тырјі.

— Сің-кө, „Чумбаров-Лучинскіј“ лоө пидлөн нıмыс, Иван Пеоктїстөвїч!—шуө секретар.—Зев бур нıм, дај аслыд гланїтчө...

— Огө зік сізі шуө, төварышјас. „Чумбаров-Лучинскіј“—вывтї, гашкө, ыжыд нıм лоө жіјанса гөд-мужік-пілы... Ме-ескө көсї шуны неуна небыджыка — выль Лучинскїјөн, нıмсө сетны „Новолучинскіј“, овыс мед вөлі „Чумбаров“, ставнаскө шуны—„Новолучинскїј-Чумбаров“. Поџө оз тазі, төварышјас?

— Поџө, поџө! Зев бур! — бара горөдісны ставныс.

Сїјө лунас-жө (вөлі вөскрегеңна), собрание-бөрын, Тїст-Иван пыралїс Ыжыд-вїҕса волїсполкомө да гїжөдіс асгыс кагасө „Новолучинскїј-Чумбаров“-нıмөн.

Пемдігөн-нıн Тїст-Иван воїс гортас. Нıмкод-пырыс вїстало гөтырыслы:

— Төдан, Лыкө, кущөм нıм ме сетї кагаыдлы?

— Кущөмөс-нө?

— „Новолучинскїј“!..

— Мыгама нıм-нө тајө?.. Морт-нıм-жө?

— Морт-нıм, ферт, дај зев бур морт-нıм јешщө! Гөгөрвоан, мыј сіјө лоө комїөн? „Новолучинскїј“ лоө „новөј луч“—выль југөр. Ен вунөд!... Öнї-өд гөгөр савкјө выль југөр—сөветскеј властлөн југөрыс.

— Зев-жө-нıн тешкод нıм пуктөмыд, Иван. Ез-өмөј сур кущөмкө прамејжык морт-нıм: Мі-

кулај-лы, Закар-лы, Өгіп-лы, мыј-лы... „Новочу-кыл“... он вегіг шуныс вермы... Јöz-герам!..

— „Новолучінскіј“—зев лөгыд Һім, Һик өні-јаса. сөветскеј Һім. Һекущөм „јöz-герам“ сені абу.

— Сізі і нем-кежлас лоө?—повзыштөм-пырыс јуалө Лыкө.

— Кыз-нө сегга—дөрт, сізі: сізі-Һин ісполко-мын шнурөвөј Һигаө гіжөма, сізі і кувтөздыс ку-тас шуыны. Ме, со—Іван, те—Лыкерја, а тајө—Новолучінскіј...

— Пырттөг?.. Гашкө, і пернатөг-да?...

— Мыј трустла сіјөс көвјавныс, сытөг олас!

— Кызкө бытөө абу-жө лөгыд сізсө...

— Зев лөгыд!.. Тащөм бур Һимыс, гашкө, став Комі муас-на абу, Һепөштө міјан Вігер-вожын!..

„Л у ч а“.

Ыжыд шензөм, гералөм, да быд-ногөн вөјпөм кыптіс жіјансалөн, кор кывгіс Тіст-Іванлөн „јөј-талөмыс“. Көнкө-кө паныдагасны кык баба — сы-јылыг і горҺі налөн:

— Кывлін, сватта, Тіст-Іваныдлыг дурөмсө?

— Кывлі, кывлі, сватта... Шензыныд он вер-мы, мыј кутіс өні вөчгыны му-вылад!.. Со-госпо-ді, пырттөг-Һі, пернатөг Һі ладіңечөс візөны?!..

— Сіјө-өд і ем, сватта... Бытөө сылөн абу морт-лов, бытөө сөстөм ладіңечыд сылы—кычі-пі.. Лыкөыс-пө зев шөггө ескө-да, мыј коңөр-ба-баыд вермас вөчны..

— Тыдалө, сватта, му вежан кадыд матын-жө-һин... Мед-нө ачыс јенлы оз верујт,—кому-һист-пө сјјө-да,—коли-жө лаѓиңечсө көт пыртны... Һимсө-пө зев тешкодөс сетөма ачыс-і, кущөмкө „Новөј-чулан“-лы мыјлы, југјавны-пө-тај ставыс кутас-а... госпофыс төдас, мыј і вөчөны өһи!.

Медга јона, ҕерт, Тіст-Іван-вылө лөгасісны рөфнајасыс, торја-һин-төшщаыс. Сін-возын-егкө оз лыт ҕатсө видны-да, нывсө быд адзыглігөн топөдлө:

— Те, Лыкө, һепременнө пырт кагатө. Мед јөј-Іваныд кыз гажыс олас-а, сөстөм лаѓиңечөс пырттөг візны оз поз... Абу-өд сјјө кычі-пі!.. Ку-лө-кө загрекі--те-өд, луба, лоан јен-возын мыжаыс...

Лыкө сөмын сетчө өөкыда ышловҕас-а, һинөм оз шу.

Вежон-мыгҕи Тіст-Іван летчіс Мажаө вөчасны—гынҕејавны. Сы-бөрын Лыкөөс зікөз-һин јөр-шітісны, топөдісны, вегкыда лолыштны оз леҕны—мырдөн щөктөны кагасө пыртны.

— Ме ачым-һин ог төд, мыј і керны,—шогпыр шуас Лыкө рөфнајасыслы.—Пырти, егкө, көт-да, Іваныс пола: кывлас-кө—нөјтас менө...

— Һекод вегіг оз төдлы, гугөһік кызкө војнас вічкөө нулыштлам-дај... Бөрвылас көт і төдас—һинөм оз ло; гашкө-нө һеуна зыңгыштас, сөгга бурасас. Мед-тыкө пыртөмыс лоі-а, сөгга көт мыј вөч ештөм-бөрад... да-өд, Лыкө, пырт-төм-пернатөм лаѓиңечөс візөм-дорыс лутщө-һин

ічотік нөйтөм терпітны, он-өмөј ачыд гөгөрво сіјөс...

Пыр-өтарө тағі долісны-da-dолісны Љікөлы, некытчө пемыд аһыдлы воштыгыны лоі, дај сетчіс—Новолучінскіјөс пыртөдіс вічкоын, купельын. Өтчыд рөштво-бөрын, зев-һін горөн рытнас, коріс Љікө аслас рөһнајас-костгыс вежај-вежанөс да најө, војшөр-гөгөрын-кымын, нуісны Тіст-Іванлыг октабрітөм кагасө Ыжыд-віғзө, поп-ордө, пыртны... Поп бура дыр первој пөһітчіс пыртөм-гыс:

— Өпаснө кықкө бытөө... Іван јенлы оз верујт, вічкоө оз воывлы... Төдас-дај—менө щөщ зупкөдас коркө гажа-јурөн... Төда-өд ме сіјөс: карактерыс зев омөль код-јурнас, вывті кокһі кіа секі... дај сөгга јешщө комуһіст сіјө... Пола кықкө ме пыртныд сылыг кагасө...

дыр кевмыгөм-мыгті да бура ыжыд калым мынтөм-бөрын, поп пыртіс-жө кықкө Новолучінскіјөс. Һімсө сетігөн бура дыр попыд лукрагіс-коргыгіс „өватсыыг“, сөгга кагалы пуктіс һімсө Лука, кујімыг-помга купельө тульгыліс: „крешщажетса раб божіј Лука“—шуаліг-тырјі. Регыд ештіс—пыртгіс.

— Мед гортас шуасны „Лучаөһ“: сіғсө пөштө өткоғ і лоө Новолучінскіјыдкөд һімыс... Һімлуныс талөн лоө төлыг-мыгті рөштво-лунган, јанвар 25-д лунө мјан өватсы-герті... да мед-бара Іваныслы кықкө оз-жө кывгы та-јылыг—нөјтас, міга, сіјө менө. .

Сөмын-тај ез зев дыр віґы гугөннад тајө ужыд: сіјө лунјаснас-жө разаліс јуөр Новолучінскіјөс пыртөм-јылыґ. Воіс тајө јуөрыд коркө і Мажаәз, кывгіс Тіст-Іванлы. Гудыртчіс сылөн гөлөмыс лок јуөргыд, бытөө зі чушкіс—сотыштіс, вемөзыс јіжіс „забедаыс“. Зумыштчіс, жугылтчіс дај скөрміс Тіст-Іван:

— Кызі-нө, јеџена-гіла, баба лыгтіс менчім Новолучінскіјөс пез-һајт купельын пыртны?—аскостас шуагө јортчөм-сорөн. Збыл-кө пыртіс—јона-жө трагічаөс і жбоңөда!.. Лешак!.. Пырыг-төм-пыр-жө торјөдча!.. А попөс, куз-јурґа чөртөс, вескыда ныра, став јурґісө һещка, јеџена-гіла! Мед воғө-кежлө төдны кутас, кущөмжык лері-гіознеј дурмантө јөз-костө разөдөмыд!.. Октабри-төм кагаөс купельын пыртны?!.. Јеџена-гіла! Часлы, петкөдла ме ставныслы, гортө воа-да!..

Быдөн зев јона төждысөны: поп-і, Іван-і, рөд-вужыс-і, мед-јонасө шоггө да полө Лыкө. Толькө ічөтік „Луча“ һинөм оз пыџді пукты, ставыс сылы вескод. Сіјө лыбө уғө потанын (зыбкаын), лыбө бөрдө, лыбө һоһагө—кор јумов мам-һоһ, кор шоммөм гур-һоһ.

Вежон кујім-кымын Тіст-Іван вөчагіс Мажаын. Лыкө оз-на вөлі відчыс сіјөс гортас. Кызкө өтчыд Вагілеј-лун-(выл-во)-бөрын, асывозын (Лыкө вөлі сажө пөжагө) һинөм відчыгтөг, керка өзөс зірс-воггіс да бырс-пыріс гортас Тіст-Іван,—бура „гажа“ ачыс-а, зумыштчөма. Лыкөлөн быдөн гөлөмыс ыркһітліс первојсө.

— Те-нө мыј, јеџена-сіла, вөчөмыд менам ветліг-кості?— пөртчігтөг-ні ынөм топөдіс Иван гөтырсө— Новолучінскіјөс пыртөмыд вічкоын, купельн?

— Чө-өв, Ива' .. Ег-жө ме пырт?.. Коди-нө вісталіс теныд?

Быдлаын, гөгөр сы-јылыг сорһитөны. Вістав, кызі те лыгтін, трагіча, октабрітөм кагаөс пыртны?

— да он-өмөј веріт, Иван? Ег, міга, пырт, јеј-бог, ег пырт, прөста болгөны...

Иван ускөдчіс потанлан, „Луча“-динө (самеј вөлі зев чөскыда сіјө уҙө); раҗіс рузумјас, вогтіс дөрөм-морөссө— југһітіс ічөтік ыргөн перна, көв-сө орөдіс, Һещкыштіс:

— Етіјө-нө мыј ескө, а?!.. Пыртөмыд, дај перна өшөдөмыд, гөтрово!.. Јещцө і согган?.. Богта-да, вот, став лөҗтө кушта!—зев скөрыг шуасө, відө бабасө. Перна чегјаліс чунјас-костас, торпы-рігсө локаһө шыбытіс. „Луча“ саҗміс, бөрҗіс Һебыдіка. Лыкө богтіс мөздорас, һөһсө вомас сылы гујіс-да, кага лантіс.

— Сіјө... сіҗі, Иван... Ег пырт, міга, кагатө... Пернасө сіҗ өшөді. Вывті јона быдөн кутісны серавны-дај өшөді: мед, міга, чајтасны кагатө пыртөмөн...

— Менө он пөрјав, ставсө төдмала, јекуһа-ваһа!.. Збыл-кө пыртін—аскі-жө торјөдча текөд... Ачымөс страмітны ог понды төварышјас-воҗын!..

Петалис сугеджасас жуагны-төдмагны, збыль-ө пыртіс бабаыс кагасө, сөмын һинөм һекод лучкі оз вігтав: јөзлы-нө кущөм мог Тіст-Іван-гемаәз!

— Мі-бара, Іван, һинөм огө төдө, егө адзы-лө-һи... Гашкө, Лыкөыд і пыртіс, гашкө і ез... Көд төдас јөз-кост олөмтө?—вігталісны Іванлы сугеджасыс.

— Но, ладнө... Аскі поп-өрдө ветла. Кыз то-пөда сіјөс чорыджыка—һебог вігталас ставсө, једена-сіла!..

Рытнас горһиттөг ужнајтіс Іван, горһиттөг і уһны водіс. Војнас унаыг садмыліс, гөлагіс, мы-кө броткөдчіс аслыс, һольыг-лы-вітыг курітчіс. Лы-кө өінсө ез-жө куһлы: војбыд думајгіс: „мы-ба-ра аскі лө-а?.. Нөјтас, ҕерт, менө... Колөма-жө ескө ставсө вегкыда вігтавны-да... Гашкө ескө і прөгһітіс-да“...

Мөд луннас Тіст-Іван муніс Ыжыд-віззө, поп өрдө,—мунөм-возвылас зібыртіс, кыз шулісны, „на крабросҕ“, быдса самөкур-стөкан (гөргыс вайліс төрыт зоһ парта). Поп вөлі савеј щай јуө. Мы-јөн пыріс Тіст-Іван—поплөн кігыс муртса блуд-јыс ез уг: сецөма повһіс.

— Вай-жө вігтав те, поп, кызі те лыгтін пыртны менчым піөс? Кущөм права тенад сы-вылө вөлі, а?..

Поплөн вегіг горшас һаһ-крөшкіыс крукагіс тацөм кывјасыд.

— Ме һинөм, Іван Пеокһістовіч, — мыкталіг-тырјі шуө поп.—Кызі-нө позө... км!.. һинөм шуны...

Кыңи-нө нинөм?— торкіс Иван, ачыс матөжык поплан локтыштіс.— Ен пөрјас, поп, веккыда вістав: кыңи, міга, те лыгтін купелын пыртны октабрітөм кагаөс, жефена-гіла, а?..

Поп тіраліг-тырјі четчіс пызан-сајыг да сувтіс горңича-өңөс-дінө.

— Ме... кың сіјө... раб божіј Иван, ме ег...

— Кущөм ме „раб божіј“ теныд лоі?.. Вот, кыңи рабышта нырвомад — вісталан небос секі, жефена-гіла!..

— Мырдөн... мырдөн щөктісны пыртныс.. ме ескө ог вөлі пырт-да, мырдөн щөктісны... Веккыда вістала, раб... Иван Пеоктістөвіч, мырдөн...

— Мырдөн некод оз вермы щөктыны пыртны. Те пыртін зік аслад горшлун-пондаыд: шуласны-тај— „поп-горш да ад-горш-пө өткодөс“... Кущөм ним-нө сетін?

— Лука... гватеј Лука памет-куза, апостол, јевангеліст...

— Ме, вот, теныд щөка-бокад сеццөм „јевангелльө“ когышта—мед черлыыд вежынтчас трустлөн!.. „Лука“... Скөфтіна те!..

— Позө шуны мелиажык— „Луча“... Таңисө зев јона мунө мыжкөлаңыд... кың сіјө... да, Лучінскіј-лаңыд...

— Важөн-нүн, ескө, кад тіјанөс лөңјасөдныд кос-пу-јылө өшлыны-да. Толькө бур-јөзлыг олөмнысө зуганныд, вежөрнысө пемдөданныд, быдныгыс ылөбланныд... Кывзы, поп: пырыг-пыр мун

петав вічкоад да кіріт асланыд нігајасыг менчым піос, мед дукуыс вегіг ез вөв сылөн сені!

— Кіріта, кіріта, Иван Пеоктістөвіч, пыр-жө і петала да кіріта метрікаыг...

— Јеџена-сілајас ті ставныд!—шуіс Иван петігас-һін.

Поп секі вөлігті кокһиджыка лолыштіс. Толкө ез пет вічкоо Лукаос кірітны, өнөз-на кіріт-төм сіјө лоі...

Жіјанө воігөн-һін (кујім верст) Тіст-Иванлы дум-вылас друг угі: „Мыјла-нө ме попсө ег зу-лөд? Аттө, јеџена-сіла!“.. Локтіг-чөжыс пыр мөв-паліс, кызі буржыка бабасө „велөдны“, куцөм местајасө швачкөдны—мед-егкө прамеја мөртчіс, дај мед јөзлы оз вөлі тыдав нөјтөм тујыс... Сег-га горт-дінас матысмігөн-һін бара друг думыш-тіс: „а мыј-нө бурыс лоө нөјтөмгыс? Ме чәјта, Лыкө-егкө ез пырт Новолучінскіјос, ез-кө ыштөд-ны сіјос сы-вылө сугедјас да рөдһајас... Мыј сег-га, бабаыд пемыд, быдтор-вылө-на верітө... Прө-ста костті і локгөма менам ужалан-іныг... Сіз-һін мед олас—ог ворзөд Лыкөос, а һеуна пет-көдла-жө асгым ещөс сылы“.

Кызі мөвпаліс—сізі-і вөчіс Тіст-Иваныд. Зев-на дыр Лыкө-вылас скөраліс. Быдса вежон-чөж відіс, нөјтны грөзітчіс. Мөд вежон-чөж кыв ез леҗлы, ез сорһит Лыкөкөд. Көјмөд вежон-чөж зев шочаһика кыв леҗліс, кор сурө бабасө „Лыкөон“ шуліс. Ньольөд вежон-чөжнас варовжык лоі, му-көд-дырјыс вегіг вашмунлө. Төлыг-мыгті, стре-

теңнө-бөрын-һин, јөввыв-гөгөрлаң, вөлігті Тіст-Иван бурагіс прамеја—важ-моз сорһитө-і, сералө-і, Лыкөыскөд ортчөн, өтік вольпасын, уғлә-і... Со-өд кущом ещыс Тіст-Иваныдлөн!

* * *

Вігтавлі-һин-тај воғынжык: міса, „Лучалы“ һолөд арөс мунө. Сіјө новлө куҗ сера-дөра дө-рөм,—гачтөг-на котралө (мыјнө сөгга, ічөт-на-өд, быдмас-да, ештас-на гачјастө і брукіјастө-на пөт-төҗыс новлыны). Гөгрөс чужөм-бана—зев міча фетіна, кыҗ шуласны—„јенсыкөд-коф“. Толькө вывті рам, бокөвөј-јөзыг полө—„төдтөмтө“. Шо-ча, зев шоча міча чужөм-бан-вывтіыс вірдышт-лас сылөн һум лыбө ваш. Котралыштас-котра-лыштас мыкө-дыра, сөгга богтас мамыслыг важ ежөдтөм ыж-ку паг, пукгас лабічө, өшін-дорө, шымыртчас пагнас дај кутас... һоһағны: „Луча“ һоһалө асгыс чуһјассө. Гујас вомас вескыд воҗ-чуһсө да шөрчуһсө да һащкө-һоһалө. Ачыс се-кі бытө мөвпалө кущөмкө зев ыжыдтор-јылыг.

— Мыјла-нө, Лыкерја, онө өлөдө кықкө „Лучанытө“ чуһсө һоһалөмыг, сіјө-өд абу бур: өтікө, быдгама һајтыс сылөн чуһјасас сібдө, вермас вігмыны; мөд-кө, вежөрыс фетінаыдлөн вермас торкыны,—вігталім мі Оһігімовкөд Тіст-Иван-гөтырлы.

— Сізі-һин велалөма-да... Һинөм... Тани-өд уналөн челадыс чуһнысө һоһалөны-да—һинөм-на-тај һөкодлөн ез лолыны-а... Ме зөла-дырјі һоһавлі-жө-да, сы-вөсна-тај, со, ола...

Мамыс сіјөс „Лучаөн“ шуө; кыңи батыс һим-
тө —ме ог төд, һекықкө оз-а: ми-таж егө кывлө-а...

Таңи быдмө ичөтк Жіјанын, везыв Вігер-ју-до-
рын, „Луча—Новолучінскіј-Чумбаров“. Колө сіјөс
бура віңны-дөзөритны, медым збылыг быдмис сы-
ыг, кыңи-таж коркө батыс шулис, „новөј луч“—
выл-југөр. А „сватеј Лука“-һимыд ачыс вушјас
сы-вылыг, көт і пыртіс попыд купельын—сіјө-өд
ез век-кежлө гібды.

Нобдінса-Віттор,

Сыктывдін-кар.
Нојабр, 1926 во.

доньс 8 ур. Р.